

ΑΡΧΑΙΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
2^η ΕΝΟΤΗΤΑ: 26-108

Διδακτικοί στόχοι

- Να καταλάβουν οι μαθητές τη διαδικασία που οδήγησε τους θεούς στην απόφαση για τον νόστο του Οδυσσέα και να προσέξουν το διπλό σχέδιο της Αθηνάς.
- Να αντιληφθούν το θέμα της ευθύνης του ανθρώπου για τις πράξεις του.
- Να κατανοήσουν τον θεικό ανθρωπομορφισμό και τις βασικές αρχές που διέπουν τις σχέσεις των θεών με τους ανθρώπους.
- Να γνωρίσουν τον όρο προοικονομία.
- Να διακρίνουν τις δύο βασικές αφηγηματικές τεχνικές του έπους και να κατανοήσουν τη λειτουργία τους.
- Να προσέξουν τη χρήση του ομηρικού επιθέτου και τη λειτουργία του.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. "Ο Ποσειδώνας στους Αιθίοπες" (26-30)
2. "Οι θεοί συνεδριάζουν και πρώτος μιλά ο Δίας" (31-51)
3. "Η Αθηνά απαντά στον Δία" (52-72)
4. "Ο δεύτερος λόγος του Δία" (73-92)
5. "Η πρόταση της Αθηνάς" (93-108)

Απομάκρυνση του Ποσειδώνα – Τι εξυπηρετεί;

Αναφορά από τον Δία στην ιστορία του Αίγισθου. Ποιες είναι οι αντιστοιχίες με τον Οδυσσέα;

Αγαμέμνωνας ≈ Οδυσσέας

Κλυταιμνήστρα ≈ Πηνελόπη

Αίγισθος ≈ μνηστήρες

Ορέστης ≈ Τηλέμαχος

Να σχολιάσετε τις παραπάνω αντιστοιχίες. Υπάρχουν ομοιότητες ή αντιθέσεις μεταξύ των προσώπων;

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ

- Κάτι που είναι ανάγκη να γίνει (αναγκαίον) παρουσιάζεται με τρόπο εύλογο, λογικό (εικός) : Εδώ, είναι αναγκαίο να λείπει ο Ποσειδώνας από το συμβούλιο των θεών, προκειμένου να παρθεί ευνοϊκή απόφαση για τον Οδυσσέα (αναγκαίον) κι έτσι ο Όμηρος μας λέει ότι ο Ποσειδώνας βρισκόταν στη γη των Αιθίοπων για κάποιες θυσίες που έκαναν προς τιμήν του (εικός)
- **Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ** μεταξύ Δία και Αθηνάς χαρίζει στο κείμενο θεατρικότητα, το κάνει πιο "ζωντανό".

ΣΧΗΜΑ ΥΒΡΙΣ - ΤΙΣΙΣ - ΝΕΜΕΣΙΣ : Το συναντάμε στο απόσπασμα στην περίπτωση του Αίγισθου : αν και προειδοποιήθηκε, δολοφόνησε τον Αγαμέμνονα (ύβρις), οι θεοί οργίστηκαν (τίσις) και ο Ορέστης πήρε εκδίκηση για τον πατέρα του σκοτώνοντας τόσο τον Αίγιστο, όσο και την Κλυταιμνήστρα (νέμεσις). Σε ποια περίπτωση στο προοίμιο είχαμε και πάλι το ίδιο σχήμα;

- **Βασική ηθική αρχή που διέπει την Οδύσσεια:**

- Οι θεοί προειδοποιούν τους θνητούς με διάφορους τρόπους για συμφορά που θα τους συμβεί λόγω των ανομιών τους· αν δεν συμμορφωθούν, ευθύνονται για τις πράξεις τους και τιμωρούνται γι' αυτές.

- (θεική) προειδοποίηση – μη συμμόρφωση → τιμωρία

- **Επιχειρηματολογία θεών για το νόστο του Οδυσσέα**

Η Αθηνά:

Θεωρεί δίκαιη την τιμωρία του Αίγισθου

- Ανησυχεί για τον Οδυσσέα, παρουσιάζει την τωρινή του κατάσταση και ενδιαφέρεται για την τύχη του
- Υπενθυμίζει την ευσέβεια του Οδυσσέα

Ο Δίας:

- Τονίζει ότι δεν ευθύνεται εκείνος για τα βάσανα του Οδυσσέα αλλά ο Ποσειδώνας
- Προτρέπει τους θεούς να ενδιαφερθούν για τον νόστο του Οδυσσέα
- Θεωρεί ότι και ο Ποσειδώνας θα συμμορφωθεί με την απόφασή τους

Το διπλό σχέδιο της Αθηνάς:

- α) αποστολή του Ερμή στην Ωγυγία
- β) μετάβαση της ίδιας στην Ιθάκη

Επομένως:

- Με την απουσία (σκόπιμη) του Ποσειδώνα
- με την αναφορά στην ιστορία του Αιγίσθου
- και με τους έξυπνους χειρισμούς της Αθηνάς
- προγραμματίζονται οι εξελίξεις:
- στον Όλυμπο
- στην Ιθάκη
- στην Ωγυγία

ΠΡΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- α) Ο Ποσειδώνας βρίσκεται στους Αιθίοπες (26-29)
- β) η αναφορά στο πάθημα του Αίγισθου (40-48, 53-55) προοικονομεί την τιμωρία των μνηστήρων
- γ) η αντιπαράθεση από την Αθηνά των διαφορετικών περιπτώσεων Οδυσσέα-Αίγισθου
- δ) η απόφαση του Δία (89-90)
- ε) το σχέδιο της Αθηνάς (97-108)

ΑΝΘΡΩΠΟΜΟΡΦΙΣΜΟΣ

- α) Ο Ποσειδώνας ταξιδεύει και παίρνει μέρος σε θυσίες. Ταυτόχρονα ευχαριστιέται καθώς συμμετέχει σε αυτές (26-29)
- β) οι θεοί κάνουν συμβούλιο (31-32)
- γ) υπάρχουν συγγενικές σχέσεις μεταξύ των θεών και ιεραρχία (53,61,74, 97-99)
- δ) η Αθηνά συμπαθεί τον Οδυσσέα (56)
- ε) η Καλυψώ είναι ερωτευμένη με τον Οδυσσέα (64-66)
- στ) ο Ποσειδώνας είναι οργισμένος με τον Οδυσσέα (79-81)

ΑΞΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ :

- α) αυτοδικία (Ορέστης) : νομιμοποιείται λοιπόν κι ο Οδυσσέας να τιμωρήσει τους μνηστήρες
- β) αξία πατρίδας και οικογένειας (66-68)
- γ) φήμη από τα ταξίδια (106-108)

ΤΥΠΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΚΑΙ ΤΥΠΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

- φημισμένο Αίγισθο (33) : τυπικό επίθετο
- στο νου του φέρνοντας, θυμήθηκε (33) : τυπική έκφραση
- ξακουστός Ορέστης (34) : τυπικό επίθετο
- άγρυπνον αργοφονιά Ερμή (44) : τυπικό επίθετο
- τα μάτια λάμποντας (52, 93) : τυπική έκφραση
- των δυνατών ο παντοδύναμος (53,94) : τυπική έκφραση
- Δία Ολύμπιε (69) : τυπικό επίθετο
- που τα σύννεφα συνάζει (73) : τυπική έκφραση
- θεικό Οδυσσέα (75) : τυπικό επίθετο
- της γης κυρίαρχος (79) : τυπική έκφραση

ισόθεο Πολύφημο (84) : τυπικό επίθετο
κοσμοσείστης Ποσειδών (86) : τυπικό επίθετο
ψυχοπομπό κι αργοφονιά (97) : τυπικά επίθετα
 Να σχολιάσετε με λίγα λόγια τα επίθετα

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ

1. **Οδυσσέας** : άδικα βασανισμένος (57-59), απελπισμένος (64), επιθυμεί πολύ να γυρίσει στην πατρίδα και στην οικογένειά του (65-68), ευσεβής (69-71), γνωστικός και συνετός (76)
2. **Αίγισθος** : ασεβής και υβριστής (40-43), αλαζόνας (44-46)
3. **Ποσειδώνας** : εκδικητικός, οργισμένος (79-81)
4. **Καλυψώ** : ερωτευμένη, εγώιστρια (64-65)
5. **Αθηνά** : φιλεύσπλαχνη, πονηρή (με έξυπνο τρόπο δημιουργεί ευνοϊκό κλίμα για τον Οδυσσέα)
6. **Δίας** : παντοδύναμος, αυστηρός, δίκαιος

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

α) τριτοπρόσωπη αφήγηση [π.χ. στίχοι: 26-35, 52, 73, 93]

β) πρωτοπρόσωπη/διαλογική/δραματική [π.χ. στίχοι: 36-51, 53-72, 74-92, 94-108]

Η τριτοπρόσωπη αφήγηση παρουσιάζει τα γεγονότα λίγο πολύ άτονα, ενώ η πρωτοπρόσωπη με τον ευθύ/τον άμεσο λόγο ζωντανεύει τα πρόσωπα και δραματοποιεί την αφήγηση, καθώς φέρνει στο προσκήνιο τους διαλεγόμενους: αυτό σημαίνει ότι ο σοιδός και, κυρίως, ο ραψωδός, εξιστορώντας τα γεγονότα άλλοτε σαν αντικειμενικός (παντογνώστης) αφηγητής και άλλοτε από την οπτική γωνία των ηρώων, έδινε σχεδόν παράσταση θεατρική, γιατί υποχρεωνόταν να αλλάζει κάθε τόσο έκφραση, φωνή κτλ.: αποφευγόταν έτσι η μονοτονία, αλλά και δινόταν κάτι από το ήθος και το ύφος των ηρώων.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- Πού βρίσκονταν ο Ποσειδώνας κατά τη διάρκεια της συνέλευσης των θεών; Τι εξυπηρετεί η απουσία του;
- Να παρουσιάσετε με λίγα λόγια την ιστορία του Αίγισθου. Υπάρχουν αντιστοιχίες με την ιστορία της οικογένειας του Οδυσσέα;
- Ποιες πληροφορίες για τον ήρωα του έπους μαθαίνουμε σ' αυτήν την ενότητα;
- Ποιος εμποδίζει την επιστροφή του Οδυσσέα στην πατρίδα και γιατί;
- Ποια είναι η απόφαση του Δία;
- Ποιο σχέδιο προτείνει η Αθηνά στο συμβούλιο των θεών;
- Να βρείτε 3 χαρακτηριστικά και 3 περιγραφικά επίθετα.
- Να εντοπίσετε δύο σημεία του κειμένου στα οποία υπάρχει ανθρωπομορφισμός;
- Να βρείτε τα επίθετα που αναφέρονται στους: Δία, Ποσειδώνα, Ερμή, Αθηνά, Καλυψώ.